

Addendum

Beheerplan Natura 2000-gebied
Buurserzand &
Haaksbergerveen (nr. 53)
Overijssel

Inhoud

1	Aanleiding	3
2	Scope	3
3	Maatregelen	6
3.1	Planuitwerking	6
3.2	Extra maatregel EM1 Herstel compartimenteringsdammen	6
3.2.1	Aanvullende maatregelen t.o.v. Beheerplan.	6
4	Referenties	9
4.1	Referenties aanvullende maatregelen	9
5	Bijlagen	10

1 Aanleiding

Het Natura 2000-beheerplan voor het gebied Buurserzand & Haaksbergerveen is op 18 juli 2017 door Provinciale Staten van Overijssel vastgesteld. De provincie is bevoegd gezag voor de beheerplannen. Daarbij past dat als er aanvullende maatregelen moeten worden genomen in een gebied, het beheerplan hierop wordt aangepast. Daarmee is het beheerplan altijd actueel en passend bij wat er daadwerkelijk aan maatregelen wordt gerealiseerd. Daarom is nu een addendum op het vastgestelde Beheerplan nodig. Met dit addendum worden maatregelen toegevoegd aan het beheerplan met maatregelen die in beheerplanperiode 1 (moeten) zijn uitgevoerd. Het betreft hier een extra maatregel die niet gebaseerd is op een onderzoeksmaatregel uit het beheerplan, maar door de deskundigen wordt gezien als het invullen van een omissie van maatregel M7a in het beheerplan.

In de komende jaren zal het beheerplan Buurserzand & Haaksbergerveen worden geactualiseerd. Dit addendum staat volledig los van die actualisatie. Er wordt vooruitlopend op de actualisatie alleen een addendum gemaakt als er financiële dekking is voor de vervolgmaatregelen en deze maatregelen niet via een andere procedure ter inzage hebben gelegen.

2 Scope

De volgende maatregel uit het Natura 2000 Beheerplan Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen vormt de basis van dit Addendum:

Nr.	Type	Maatregel	Knelpunt	Gebied (G) / Habitat (H)
M7a	Herstel hydrologie	Creëren hydrologische bufferzone - verwerven gronden	K7	G

In het Beheerplan is hierover het volgende te vinden (*cursieve teksten* zijn citaten uit het Beheerplan).

1. 3.3 Knelpunten

De belangrijkste knelpunten in het Buurserzand en Haaksbergerveen zijn het niet optimaal functioneren van de waterhuishouding en de hoge stikstofdepositie. Een te hoge stikstofdepositie leidt tot verzuuring door bemesting en verzuring, waardoor stikstofgevoelige soorten verdwijnen.

Hydrologie

Om de verdroging tegen te gaan zijn al sinds begin jaren '70 een groot aantal hydrologische ingrepen gepleegd. Onderstaand overzicht van deze maatregelen is afkomstig uit het GGOR document (Heuvelmans en Bollen-Weide, 2010):

Haaksbergerveen

- *Vanaf 1973 is door middel van aanleg van dammen en het dempen van sloten en greppels de ontwatering tegengegaan. Hierdoor zijn er in de kern van het reservaat, met name tegen de Duitse grens, compartimenten met relatief stabiele waterstanden ontstaan. Daarnaast is in de periode tot 1985 zo'n 100 ha vrijgesteld van berkenopslag. Vanaf 1984 is de aandacht vooral gericht op verdere damaanleg en minder op de verwijdering van berkenopslag.*

Ondanks bovenstaande herstelmaatregelen is de actuele waterhuishouding in het Buurserzand en het Haaksbergerveen nog niet optimaal. Het gevolg hiervan is dat verdroging (te lage grondwaterstand en te grote peilfluctuaties), maar ook stikstofdepositie, nog altijd het behoud van oppervlakte en kwaliteit van de instandhoudingsdoelen op de korte termijn belemmeren. Ook zijn deze factoren een belangrijk knelpunten voor de uitbreiding in areaal en kwaliteitverbetering van de

habitattypen op langere termijn. In Tabel 7 wordt uiteengezet wat de oorzaken van deze knelpunten zijn en op welke habitattypen zij effect hebben.

2. 6.1.1. Maatregelen op gebiedsniveau

M7a: Creëren hydrologische bufferzone

Voor het Haaksbergerveen gelden de volgende doelstellingen:

- *Voldoen aan de kernopgaven:*
 - o *7.05 Verbetering kwaliteit Herstellende hoogvenen H7120 met het oog op ontwikkeling van Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap) *H7110_A.*
 - o *7.06 Herstel van randzones van Herstellende hoogvenen H7120 met o.a. Hoogveenbossen *H91D0;*
- *Voldoen aan de instandhoudingsdoelen:*
 - o *Korte termijn: voorkomen verslechtering van kwaliteit en areaal o Lange termijn: kwaliteitsverbetering van Actieve hoogvenen (H7110A) en Herstellende hoogvenen (H7120), en oppervlakte uitbreiding van Actieve hoogvenen (H7110A);*
- *Creëren van stabiele hoge waterstanden die noodzakelijk zijn voor behoud en ontwikkeling van veenmossen en veenvorming en daarmee voor de totstandkoming van een functionele acrotelm (fluctuatie minder dan 30 cm);*
- *Verlichten van de negatieve effecten van stikstofdepositie: actuele en voorspelde depositiewaarden zijn meer dan 2x hoger dan de KDW en vormen een sterke belasting (kans op verdwijnen habitat).*

Om aan deze eisen te voldoen, zijn maatregelen noodzakelijk die gericht zijn op functioneel herstel. Volgens de PAS herstelstrategie draagt herstel van de waterhuishouding in verdroogde situaties, zoals in het Haaksbergerveen, vrijwel altijd bij aan het behouden of verbeteren van de kwaliteit van Actieve hoogvenen (Jansen et al., 2012). Onder de huidige veel te hoge stikstofdepositieniveaus draagt het tevens bij tot het beperken van de negatieve effecten hiervan. Tot de maatregelen die gericht zijn op functioneel herstel van Actieve hoogvenen behoren anti-verdrogingsmaatregelen ten behoeve van herstel en uitbreiding van de acrotelm, en maatregelen gericht op het herstel van variatie en gradiënten (van hoogveenkern naar overgangsvveen en lag-zones) in hoogveenlandschappen (Jansen et al., 2012).

Tijdens het beheerplanproces zijn twee alternatieve maatregelen besproken die mogelijk leiden tot herstel van de waterhuishouding: de aanleg van een bufferzone rondom het hoogveen en de aanleg van een kwelscherm op de huidige grens tussen landbouw en natuur (Aequator, 2012, GGOR-document, 2010). Van deze twee opties is alleen de aanleg van een bufferzone, d.m.v. de aankoop en inrichting van landbouwpercelen, toereikend om tot voldoende herstel van de waterhuishouding te komen en daarmee aan alle bovenstaande eisen te voldoen. Naast stabielere waterstanden in de kern van het hoogveen, wordt hierdoor ook de grondwaterinvloed in de randen van het hoogveen vergroot. Dit zorgt voor het herstel van gradiënten (of mozaïeken) in het hoogveen - en nat zandlandschap, hetgeen niet alleen van belang is voor de habitattypen Herstellend hoogveen (H7120) en Hoogveenbossen (H91D0), maar ook voor fauna, zoals de typische soorten van hoogvenen hoogveenglanslibel, veenbesparelmoervlinder, veenbesblauwtje (Jansen et al., 2012). De herstelstrategie geeft verder ook aan dat de potentiële effectiviteit van deze maatregel groot is en permanent duurzaam (Jansen et al., 2012).

De aanleg van een kwelscherm belemmert herstel van een dergelijke natuurlijke gradiënt van de hoogveenkern naar de omgeving, waardoor de doelstelling voor Hoogveenbossen niet gegarandeerd kunnen worden. Bovendien belemmert een kwelscherm de stroming van basenrijk grondwater door het gebied, doordat het de interne grondwaterstromen uit de dekzandruggen naar het veen vermindert. Juist dit basenrijk grondwater kan zorgen voor enige stimulering van de afbraak van het restveenpakket. Dat leidt tot een verhoogde beschikbaarheid van kooldioxide en methaan wat de groei van de acrotelmvormende veenmossen boven het (rest)veenpakket stimuleert (Jansen et al., 2012). Vanwege de sterke overschrijding van de KDW van de hoogveenhabitattypen (ook in 2030 nog meer dan 2x de KDW, dus een sterke belasting) kan met de aanleg van een kwelscherm behoud van kwaliteit en oppervlak van deze habitattypen niet gegarandeerd worden.

Hydrologische maatregelen zijn immers nodig om het effect van de blijvende, hoge stikstofbelasting te verlichten. Als groei en ontwikkeling van hoogveenhabitattypen niet door een kwelscherm worden gewaarborgd, kunnen aan de hand van deze maatregel de

negatieve effecten van een te hoge stikstofdepositie niet tegen worden gegaan. Dit maakt de aanleg van een kwelscherm een niet gewenste maatregel.

Termijn en omvang maatregel: Gezien de positieve trend in ontwikkeling in de kwaliteit van zowel de Actieve als Herstellende hoogvenen als gevolg van de recente hydrologische herstelmaatregelen, is het vanuit het kader van het PAS niet noodzakelijk om al op korte termijn (behoud in de eerste beheerplanperiode) tot aankoop en inrichting van de landbouwpercelen over te gaan. Deze maatregel is, zoals hierboven beargumenteerd, wel nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen op de lange termijn. De uitstralingseffecten van deze maatregel zijn op dit moment nog onduidelijk en moeten worden onderzocht. Dit wordt in de 2e en 3e beheerplanperiode bij de monitoring van de maatregelen betrokken.

3 Maatregelen

3.1 Planuitwerking

In 2016 heeft Staatsbosbeheer wij een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld waarin ze hebben beschreven hoe zij op hoofdlijnen invulling willen geven aan de planvormingsfase en welke maatregelen zij in de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2017 hebben voorbereid en/of (deels) uitgevoerd dan wel zullen voorbereiden en/of (deels) uitvoeren.

Op basis van dit PvA hebben de Gedeputeerde Staten van Overijssel op 7 oktober 2016 subsidie beschikt voor o.a. een planuitwerking voor elk van hun 12 gebieden of clustering van gebieden. Volgend op het programmaplan en PvA hebben zij 6 planuitwerkingen opgesteld waarin per gebied op basis van de kaders uit het programmaplan de uitvoering van de maatregelen verder is uitgewerkt.

De planuitwerking betreft de uitwerking van interne maatregelen in het Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen, deelgebied Haaksbergerveen. Deze planuitwerking betreft de uitvoering van de interne PAS-maatregelen in Haaksbergerveen. De volledige Planuitwerking zelf is te vinden in [Bijlage 1](#).

3.2 Extra maatregel EM1 Herstel compartimenteringsdammen

In het zuidelijk deel van het Haaksbergerveen moeten maatregelen worden genomen om te grote peilfluctuaties in het Hoogveen tegen te gaan. Dit is noodzakelijk voor het behoud van het hoogveen binnen het Haaksbergerveen. Op dit moment vindt er wegzijging plaats en "lekt" er water uit het hoogveen weg waardoor de peilen in de compartimenten teveel fluctueren. Hiervoor is geen concrete maatregel opgenomen in de gebiedsanalyse, wel wordt het lekken van de dammen en de grote peilfluctuaties als knelpunt benoemd onder K7. Daarbij wordt aangegeven dat het enige alternatief hiervoor het inrichten van een bufferzone met een hoog waterpeil is, waardoor een geleidelijker hydrologische overgang van hoogveen naar de omgeving wordt gecreëerd én de wegzijging wordt beperkt. In het PvA is dit reeds aangegeven en op verzoek van de Provincie is deze maatregel nu verder uitgewerkt.

Als resultaat van de uitvoering van maatregel EM1 volgt dat voor tegen te gaan van grote peilfluctuaties in het Hoogveen in de eerste beheerplanperiode de volgende maatregelen getroffen dienen te worden:

1. twee nieuwe dammen aanleggen.
2. enkele kunstwerken moeten worden vervangen.

3.2.1 Aanvullende maatregelen t.o.v. Beheerplan.

In onderstaande tabel is een samenvatting opgenomen van de in de Planuitwerking beschreven aanvullende maatregelen. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar de Planuitwerking zelf in [Bijlage 1](#).

Maatregelen naar aanleiding van onderzoek

<u>EM1: Herstel compartimenteringsdammen</u>	
	Aanleg 2 nieuwe dammen, (ca 1000 m), herstellen aanliggende dammen (ca 300m) en drie kunstwerken
	Verleggen fietspad na herstel hydrologie
<u>EM1.1</u>	<u>Aanleg nieuwe dam van ca 430 m. ter hoogte van het Stobbenveen</u>
<u>Beschrijving:</u>	Er wordt een nieuwe dam/kade van ca 430 m aangelegd ter hoogte van het Stobbenveen. De dam kan qua hoogte aansluiten op de kade van het compartiment aan de noordzijde. Nieuwe kade wordt opgebouwd vanaf een stevige ondergrond

	met schoon, aan te voeren, zand. Op de Duitse grens wordt een keerpunt gerealiseerd voor onderhoudsmateriaal. Door het aanleggen van een keerpunt hoeven de bestaande kades niet verbreedt te worden t.b.v. het onderhoud van het gebied.	
<i>Doel:</i>	Vasthouden water	
<i>Maatregel:</i>	a+c	Dam/kade aanleggen
	b	Keerpunt aanleggen
	d	De oude stuw ter plaatse wordt vervangen door een stuwput (zelfde ontwerp als elders in het gebied is toegepast). Peilbereik stuw vanaf de bovenkant van de nieuwe kadehoogte (=kadehoogte compartiment noordzijde) tot 50 centimeter onder deze kadehoogte.
<i>EM1.2</i>	<i><u>Aanleg nieuwe dam van ca 570 m ter hoogte van de Niekerkerweg</u></i>	
<i>Beschrijving:</i>	Er moet een nieuwe dam van ca 570 m aangelegd worden, ter hoogte van de Niekerkerweg op de scheiding van ons eigendom en dat van een particuliere buurman. Dit in overleg met deze particuliere eigenaar. Binnen en rond het Haaksbergerveen wordt vanuit het externe gebiedsproces een monitoringsplan opgesteld met daarin grondwatermeetpunten die vooral de effecten buiten de bestaande natuurgebieden (in verband met eventuele schade) in beeld brengen. De in particulier bezit zijnde percelen aan de Niekerkerweg dienen ook in dit monitoringsplan opgenomen te worden. De gemeente Haaksbergen is als trekker van het gebiedsproces verantwoordelijk voor het opstellen van een monitoringsplan voor de effecten van de externe maatregelen op bijvoorbeeld landbouwgrond en gebouwen. Daar vallen de percelen aan de Niekerkerweg ook onder.	
<i>Doel:</i>	Lekkage tegen te gaan en grondwaterpeilmonitoring.	
<i>Maatregel:</i>	a	Het oostelijke uiteinde van de Veenweg moet, in het verlengde van de nieuwe dam, over ca 200meter lengte worden verstevigd
	b	Aanleg grondwatermeetpunten
<i>EM1.3</i>	<i><u>Kade ter hoogte van het Jurisdictiepad verhogen (150m)</u></i>	
<i>Beschrijving:</i>	Om het waterpeil in het gebied vast te kunnen houden wordt de kade ter hoogte van het Jurisdictiepad verhoogd. De duiker ter hoogte van Jurisdictiepad wordt verwijderd, omdat er momenteel water uit het gebied 'lekt' via deze duiker, waardoor het gewenste peil niet altijd gehandhaafd kan worden. Deze duiker heeft geen functie meer, en kan dus zonder problemen worden verwijderd. Het huidige fietspad langs het Jurisdictiepad (500m) komt in de toekomst (nog) vaker onder water te staan. Dit fietspad dient daarom verlegd te worden om bruikbaar te blijven. Het nieuwe fietspad komt langs de grenssteen te liggen van de provincies Overijssel en Gelderland en de landsgrens met Duitsland. Dit is een meerwaarde ten opzichte van de oude route.	
<i>Doel:</i>	Voorkomen van 'lekkage' en meer water vasthouden.	
<i>Maatregel:</i>	a	Duiker ter hoogte van Jurisdictiepad verwijderen.
	b	Fietspad verleggen na herstel hydrologie
<i>EM1.4</i>	<i><u>Bestaande duiker, centraal in het hoogveenkerengebied, vervangen</u></i>	
<i>Beschrijving:</i>	De bestaande duiker, centraal gelegen in het hoogveenkerengebied, moet vervangen worden door een stuw om het peil in het betreffende compartiment op te kunnen zetten en te kunnen reguleren;	
<i>Doel:</i>	Het peil op kunnen zetten en het peil kunnen reguleren in het betreffende compartiment.	
<i>Maatregel:</i>	Duiker vervangen door een stuw.	

Nieuwe maatregelnummers:

Maatregel onderzoek	Definitieve maatregelletter addendum beheerplan	omschrijving
EM 1.1 tm 1.4	EM1a	Herstel compartimenteringsdammen
M25	M25	Exoten verwijderen
M26	M26	Aanpassen hydrologie voor bossen

4 Referenties

4.1 Referenties aanvullende maatregelen

Staatsbosbeheer: Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Haaksbergerveen
Projectteam (10 september 2019)

5 Bijlagen

**Bijlage 1: Planuitwerking Interne PAS-maatregelen
Haaksbergerveen**

De bijlage is op te vragen via overijsselloket@overijssel.nl